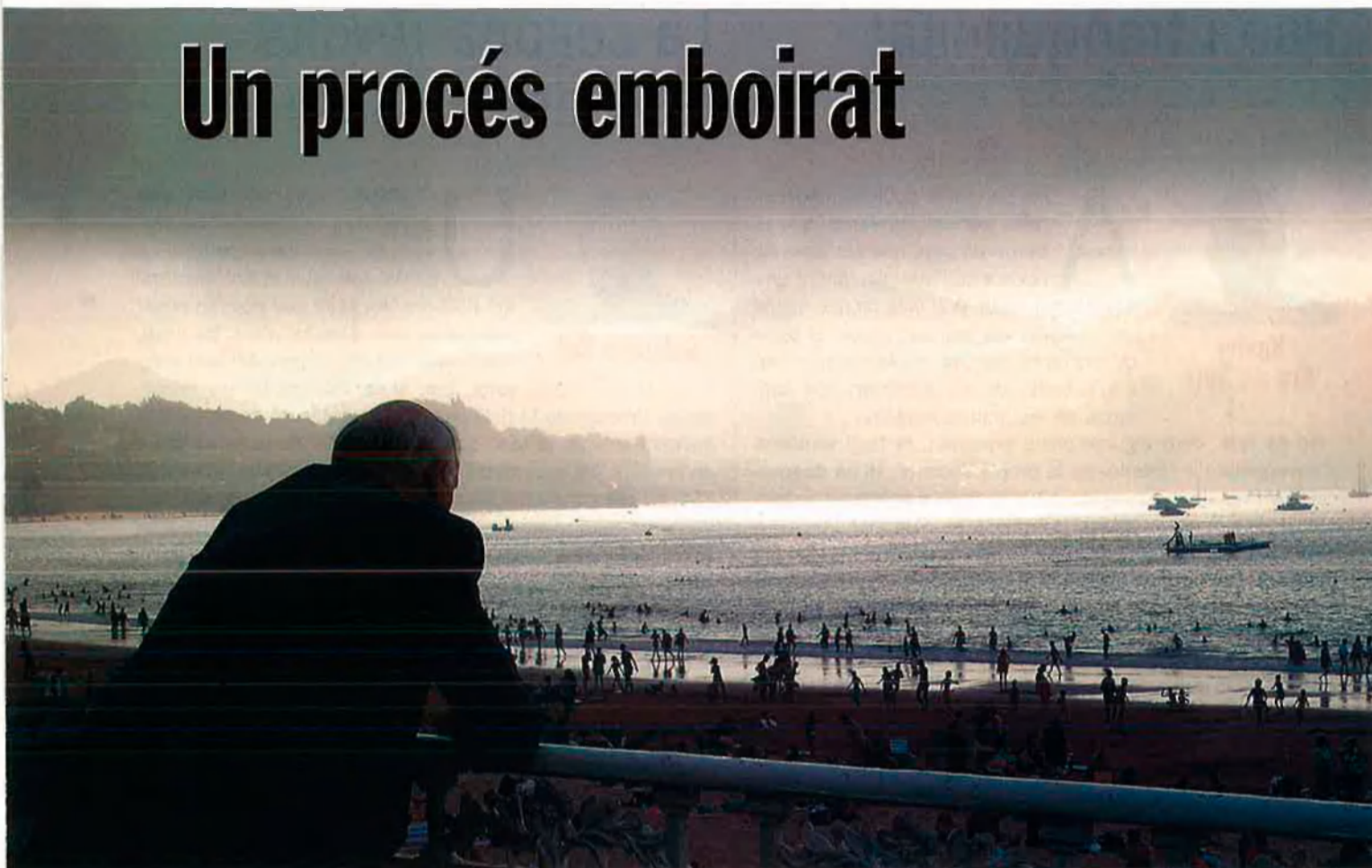

Un procés emboirat

El procés de pau basc viu moments difícils: la justícia actua amb severitat i la llei de partits és absolutament vigent; ETA roba armes alhora que creix la intensitat de la 'kale borroka'. Malgrat tot, però, els actors implicats s'hi juguen tant que l'entesa sembla l'única eixida possible. EL TEMPS us ofereix, en dos capítols, diverses opinions sobre aquest moment clau.

El velòdrom d'Anoeta, que ha acollit una llarga llista d'atletes, ciclistes, cantants, actors i actrius, pot passar a la història per un míting. Concretament, pel que hi va celebrar Batasuna el 14 de novembre del 2004, en el qual la formació abertzale va plantejar una doble via de solució al conflicte polític que arrossega el País Basc.

La proposta comptava amb l'aval dels socialistes. Jesús Eguiguren, veterà mi-

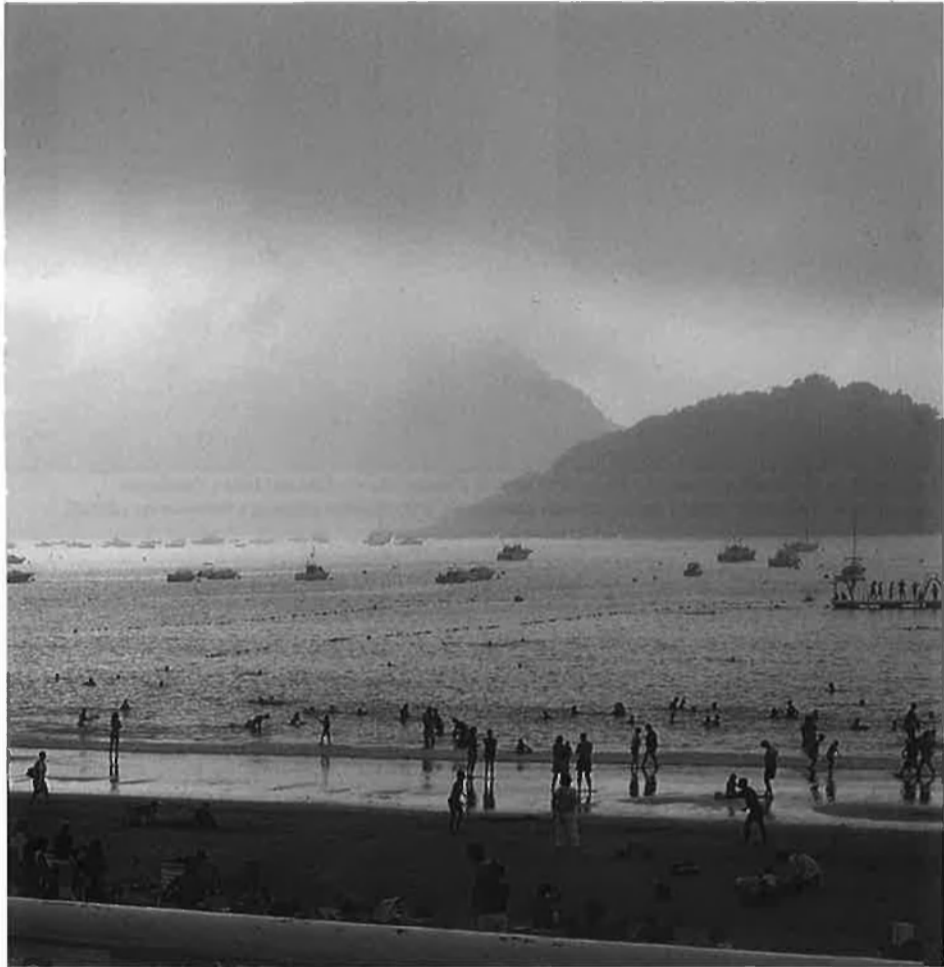
litant i actual president del PSE-PSOE, vinculat a l'anomenat "sector basquista", havia negociat durant mesos les passes que aquell diumenge de tardor suggeriria Arnaldo Otegi. El president del Govern espanyol, José Luis Rodríguez Zapatero, que feia només sis mesos que havia arribat al càrrec, també beneïa aquest camí.

Un camí que es bifurca, ja que, comptant amb l'alto el foc d'ETA –que no es

faria efectiu fins el 22 de març passat, un any i mig després d'Anoeta–, preveu dues mesos de negociació: l'una, estrictament "tècnica", ha de reunir l'executiu estatal i la banda armada a fi de pactar l'abandonament definitiu de la violència, abordant la situació dels presos, el procés de desarmament i la reparació de les víctimes; l'altra, de caire purament polític, aplegaria, en una taula, totes les forces polítiques representades als parlaments basc i navarrès. D'ací eixiria una resolució consensuada que, tot seguit, es consultaria als ciutadans.

El pla Ibarretxe, proposta de nou Estatut basc que no va passar el sedàs del Congrés dels Diputats, quedava al calaix potser per sempre, i Batasuna, formació il·legalitzada des de l'any 2003 en virtut de la llei de partits –proposada pels socialistes al PP, i acceptada pels segons quan encara ocupaven el govern de l'estat–, prenia la iniciativa política com mai abans no ho havia fet.

El procés de pau –en paraules dels socialistes–, de resolució –en boca de Ba-

tasuna— o de rendició —segons el PP— no travessa, però, un bon moment. S’hi barregen diversos factors, entre els quals, sens dubte, destaca la contundència de la justícia —un poder constituït, en bona part, per persones fidels al PP—; la inviolabilitat de la llei de partits —l’escull que impedeix a Batasuna ser legal i que el PSOE no modifica per evitar que el discurs frontista dels conservadors encara els faça més mal—; i, darrerament, el rearmament d’ETA i l’embranzida que ha experimentat la violència de carrer, la *kale borroka*.

Més que a ritme de velòdrom, per tant, el procés pateix una paràlisi evident. Almenys cara enfora, perquè els moviments interns, els que no tenen eco als mitjans de comunicació, són d’un secretisme la magnitud del qual només és comparable, qui sap, a la dels acords que se suposa que està prenent.

En qualsevol cas, Batasuna, a qui el PSOE anima a fer-se legal, té clar que la mesa tècnica —que potser ha avançat bastant més que no sembla, doncs— no

pot anar més ràpida que la política. I la política... la mesa política no pot ni albirar-se, amb una Batasuna al marge de la llei.

Rodríguez Zapatero, en canvi, diu que només parlarà de política si l’adéu a la violència és decidit, i per això commina ETA a fer passes en aquest sentit, demana l’extinció de la *kale borroka* i, a més, insisteix a repetir que “l’estat de dret no està en treva”. Al capdavant, per tant, ha irromput amb molta força, enmig de la maror del procés basc, el famós peix que es mossega la cua.

“Sí, aquesta és la bona.” Això assegura, assegut al seu despatx de professor de Ciència Política de la Universitat del País Basc (UPB), el doctor en Història Social Francisco Letamendia, que va ser diputat al Congrés per Herri Batasuna dels anys 1977 al 1982. “Batasuna i ETA pensen que és la fi d’un cicle; després del que ha passat a Irlanda i l’amenaça del terrorisme global, la decisió d’abandonar la violència ja s’ha

pres, tot i que allò que ha passat després de l’estiu no hauria de deixar-me ser tan optimista.” “Si l’esquerra abertzale no lamenta els actes de *kale borroka* és perquè pensa que no té força moral per fer-ho”, opina Letamendia, que fa vint anys que condemna l’ús de la violència amb finalitats polítiques.

No ho té tan clar Xabier Aierdi, professor de Sociologia en la mateixa universitat, a més de codirector de l’Observatori Basc de la Immigració. Aierdi, que prové d’Euskadiko Ezkerra, coneix bé quin va ser el procés de dissolució d’ETA polític-militar (ETA pm): “On aniran a parar, els actuals etarres? No tenen on anar, sense la violència es queden desenganxats. Potser el convenciment sobre la necessitat de deixar-ho no és igual que en el cas d’ETA pm.” Al seu parer, “ETA hauria d’aprofitar que hi ha Zapatero; poques vegades tindran aquesta ocasió, i espere, doncs, que no renten el xiquet amb aigua bruta”. “És hora que passen a la vida civil —indica—, però veig inseguretat en ETA a l’hora de copsar-ho; prima el seu interès per buscar divisions: entre el PSOE i el PP, al si del PNB..., i el xiquet, ja ho saben, no vindrà amb un pa sota el braç.”

José Manuel Mata, degà de la Facultat de Ciències Socials i de la Comunicació de la UPB i un dels membres de l’equip que realitza l’Euskobarómetro, referma el punt de vista de Letamendia sobre el declivi dels grups terroristes a Europa —“s’ha vist que no era eficaç”—, i també posa l’accent en “la propaganda interna, ja que serà cabdal que facen veure que en aquest procés no es perd tant com es perdrà, realment”. Mata creu que “ETA pot reconvertir-se a la política, però caldrà veure quina és la seua cultura política sobre la democràcia, si són capaços de passar a ser demòcrates, de la nit al dia: encara parlen del ‘poble basc’ com si foren els únics que el representen”.

El coordinador de Lokarri —l’organització que des d’enguany ha substituït Elkarrri i que persegueix tres objectius: “acord, consulta i reconciliació”— és Paül Ríos, qui parla d’“esperança activa, una suma d’optimisme i de realisme, perquè tots coincideixen en les metes d’aquest procés. La situació actual és preocupant, però no alarmant”.

La veu del PSE-PSOE. Imanol Zubero, doctor en Sociologia per la UPB,

va allunyar-se d'Ezker Batua quan el partit de Javier Madrazo va pactar amb el PNB, i des que Patxi López –“un bon equilibrista”, diu Zubero– va fer-se càrrec de la secretaria general, coincideix força amb les posicions del PSE-PSOE. “En aquest conflicte no hi ha solucions, només pegats”, avisa, parafrasejant Jesús Eguiguren. Tot i que el model està en qüestió, Zubero s'identifica com a “federalista, l'alternativa més sòlida al nacionalisme”, i tampoc no li importa ironitzar sobre l'actuació de la justícia: “És una bola que s'ha llançat i a veure qui l'atura, ara. Em preocupa molt la inflexibilitat respecte els presos. Ja posats, per què no detenen tots els votants de Batasuna?” És igualment dur amb els processats pel macrosumari 18/98, que afecta centenars de membres de l'esquerra abertzale i que és conseqüència directa de la llei de partits: “Haurien de dir a ETA, obertament, que deixi de matar.”

José Manuel Mata, sobre la llei de partits, no descarta que “els socialistes, per canviar-la, esperen a última hora, a poques dates de les eleccions municipals del maig. Batasuna mai no condemnarà la violència d'ETA, i l'estira i arronsa que mantenen amb els socialistes per aquest tema s'ha d'acabar”.

Letamendia, al seu torn, recorda que “fins ara, els socialistes només han dit paraules, però no hi ha hagut fets, ni un sol fet: ni un pres acostat al País Basc, fins i tot s'enorgulleixen de ser més durs que al seu dia el PP. Està clar que el patiment de les víctimes d'ETA cal reparar-lo, però ve de lluny; el patiment dels presos d'ETA és present, i més gran com més va, per culpa de l'actuació de la justícia”. L'exdiputat d'HB cita “la por a la dreta” com la causa perquè no es modifiqui la llei de partits, i afegeix que “l'esquerra abertzale demana aquest colp a la taula, que també serviria perquè el PSOE guanyara autoritat dins del procés negociador”. “Tot això fa que aquest sector pense que potser Zapatero només busca la fi d'ETA i un Estatut a l'estil català, amb el suport, a més, del PNB”, rebla.

Refundació de Batasuna? Aquesta és la recomanació que plantegen algunes de les persones consultades, com per exemple Imanol Zubero –“Batasuna mai no podrà ser ERC, cal que es refunde del tot”– o Xabier Aierdi, qui és

D'esquerra a dreta, els professors de la UPB Imanol Zubero –de l'òrbita del PSE–, Francisco Letamendia –exdiputat d'HB– i Xabier Aierdi, exmembre d'Euskadiko Ezkerra i “Independentista”.

meridianament clar: “No té sentit haver començat aquest procés i que Batasuna no es refunde. És clar que s'ha de refundar! Batasuna, ara, no té alçada democràtica, i tindran un problema molt greu si els entra la premsa històrica, és a dir, si pretenen negociar i liderar el nacionalisme basc alhora, cosa molt i molt difícil. Caldria que feren un nou partit, amb corrents interns. Ben mirat, el nacionalisme basc d'esquerra és majoritari, en aquest país, però estem massa dispersos.” Aierdi es considera “obertament independentista”.

El degà Mata troba del tot improbable la refundació: “La xarxa anomenada Moviment d'Alliberament Nacional Basc (MANB) és una organització vertical, amb un comportament gairebé marxista leninista. Les bases sempre accepten les decisions de la direcció, si aquesta ho fa de manera consensuada.” Segons aquest expert en el MANB, “hi ha persones dins d'aquest món que resultarà molt difícil fer-les democràtes. N'hi ha que no ho seran mai, de democràtes, perquè el seu món, la seua vida, la seua referència, és el rebuig a les institucions, la manca de respecte a la voluntat majoritària de la població i a la

Letamendia: “ETA i Batasuna pensen que és la fi d'un cicle, han pres la decisió d'abandonar la violència”

pròpia vida, tot queda justificat pels fins polítics. Perverteixen els valors”.

Qui també ha estudiat a bastament el món de l'esquerra abertzale és la doctora en Ciència Política i de l'Administració Izaskun Sáez de la Fuente, per qui, “si el procés fracassa, és molt possible que hi haja una escissió com la d'Aralar, al 2000, alhora que es reforçarien endogàmicament els sectors més durs”.

“La doble tensió interna ja existeix”, explica Sabino Ayestarán, catedràtic de Psicologia Social a la UPB i persona de l'òrbita del PNB –“sóc bon amic d'Arzallus”–. “Fa vint anys, examinant etarres a la presó de Segòvia, els preguntava com pensaven dominar un estat amb uns quants atemptats, quan un estat pot assumir fins i tot 10.000 morts. Abans moriran, però, que no reconeixeran que ha estat inútil, la seua lluita. Pensen, i així m'ho han dit, que [el PNB] ens beneficiem del seu sacrifici; és clar, que ens en beneficiem, però sense violència potser haguérem avançat més i tot, com a poble.” Ayestarán, en qualsevol cas, observa que “Batasuna ha tingut excel·lents alcaldes”: “Pense, per exemple, en Oiartzun i en Bergara. Sí que saben fer política, i no tenen problemes, si cal pactar, a àmbit municipal.”

Letamendia, que ho ha viscut des de dins mateix, no dubta a sentenciar que “no hi ha sectors, si bé els que tenen familiars presos sempre és mostren una mica més indignats”.

Decidir el dret. En cas que, tard o d'hora, la mesa de partits tire endavant –“a Irlanda, van caldre disset mesos per acordar la mesa, i en només set van arri-

bar els acords”, recorda Paül Ríos-, arribarà el moment en què caldrà parlar de qüestions vitals. Destaca, amb llum pròpia, el dret d'autodeterminació, que defensen, amb major o menor intensitat, tots els partits abertzales –PNB, Batasuna, Eusko Alkartasuna i Aralar, a més del Partit Comunista de les Terres Basques i Ezker Batua-, però que no agrada gens ni mica al PSOE, i no diguem al PP. “És insostenible, aquest dret”, proclama Imanol Zubero per deixar evident la diferència de criteri.

Xabier Aierdi també vol saber “quina seria la realitat material del dret d'autodeterminació”, perquè “en aquest país, el consens sempre serà molt fràgil”. “No sé què vol dir allò del dret a decidir –una fórmula importada del Quebec que sona com a alternativa al dret d'autodeterminació-, només sé que a mi el cos em demana independència, i que convisc amb molta gent que no la voldria mai de la vida. M'agradaria entendre els meus, però no ho faig. Si volem que la solució siga acceptada per tots els ciutadans bascos, cal racionalitzar el discurs i obrir-se al consens. Hem de pensar en Espanya: de 24 milions de votants, el 14 de març del 2004, uns 16 o 17 milions són molt espanyols.”

“El PSOE espera tenir majories més qualificades per atorgar el dret a decidir”, confia Francisco Letamendia. “La reactivació del procés vindrà de la mesa Govern-ETA, i aquests resultats els faran coincidir amb els que prenga la mesa de partits. No es presentarà mai com una seqüència, sinó com a fets simultanis”, augura. “Ni PSOE, ni ETA, ni Batasuna no poden fer marxa enrere, ja, els tres vèrtexs d'aquest triangle es juguen molt.”

Zubero, en canvi, està convençut que

L'Església i la pau

L'ascendència de l'Església dins de la societat basca fa pensar que pot ser un dels actors protagonistes dins del procés de pacificació. Però Sabino Ayestarán, catedràtic

Sabino Ayestarán i Izaskun Sáez de la Fuente.

de Psicologia Social de la UPB i franciscà, ho nega rotundament: “En cap cas, farà l'Església basca de mitjancera. Apostarà a fons per la reconciliació, però poc més. És un conflicte basat en una dinàmica de dominació, no hi ha negociació possible si no hi vas sense ànim de venjança.”

Izaskun Sáez de la Fuente, doctora en Ciència Política i de l'Administració, treballa a l'Institut de Teologia i Pastoral de la Diòcesi de Bilbao. Opina que com la societat, l'Església basca és molt plural: “Als anys seixanta i setanta va accedir-hi un sector proper al moviment d'alliberament nacional basc: molts s'hi afegiren atrets per una 'teoria popular' que entroncava, alhora, amb la teoria de l'alliberament. Des dels anys noranta, en canvi, la majoria rebutja que la religió siga un factor unificador del poble, són laics, i el factor d'unitat és la voluntat de pertànyer a una comunitat, fins al punt que l'organització juvenil Jarrai, en un dels seus documents, explica que 'els valors de l'Església són incompatibles amb el projecte emancipador'. Malgrat això, sovint l'esquerra abertzale ha demanat que l'Església 'prenguera la temperatura'. No els interessa què diu l'Església, però estratègicament sí que els interessa que facen de mitjancers”. Ayestarán afirma que “l'Església basca és nacionalista i ha treballat molt per la llengua basca, fins i tot durant el franquisme, quan el clergat baix era nacionalista, però a la part alta, en les cotes de poder, ens imposaven grans franquistes.” El sacerdot irlandès Alec Reid, que va fer de mitjancer amb el Govern britànic, pensa implicar-se, ara, en el procés basc. Per això ja fa quatre anys i mig que ha traslladat la seua residència a Bilbao.

“la mesa de partits, no li convé ni al PSE ni al PNB: només aspiren a fer-se la fotografia”. “La llei de claredat, com al Quebec, és l'única eixida possible que hi veig”, afegeix. “El PNB, en realitat, vol marejar la perdiu, no vol saber si hi ha o no una majoria sobiranista en aquest país, i és que ací la gent s'ha manifestat en gran nombre en defensa dels presos, de l'amnistia o de la pau, però no tant pel dret d'autodeterminació. El PNB, de fet, no diu clar si és sobiranista o no ho és”, conclou Zubero.

Ayestarán aposta pel concepte de “sobirania compartida, al qual caldria, però, dotar de contingut i harmonitzar amb la Constitució espanyola”. Izaskun Sáez de la Fuente, de la seua banda, para especial atenció en “l'esclerosi d'ide-

es de l'MANB” i no descarta, com en el cas irlandès, “una matança a l'estil d'Omagh causada pel sector més dur, descontent amb els resultats de la negociació. No voldria estar en la pell de Zapatero, és com si cadascú visquera en un planeta diferent”.

Els set territoris. Deixant de costat, de moment, els tres territoris sota administració francesa, tampoc no es presenta gaire fàcil què fer amb Navarra.

L'esquerra abertzale, que en principi parlava d'una sola mesa de negociació política, podria acceptar-ne dues, i que una s'ocupara, exclusivament, del futur de Navarra. “Els navarresos només seran allò que vulguen ser”, diuen, en una trasllació perfecta del que demanen per a

Reparació de les víctimes, si. Però com?

Pedro Luis Arias

Pedro Luis Arias, catedràtic d'Enginyeria Química de la UPB, ha estat portaveu de Gesto por la Paz: "Ens manifestem en tots els casos, tant de morts d'un costat, com de l'altre", cosa que li ha permès viure de prop el dolor de les víctimes. Com es tradueix a la pràctica aquella expressió tan gastada de "reparació de les víctimes"? "Ni deu ni trenta anys de presó no reparen el mal que s'ha fet. Cal apostar per vies econòmiques, mèdiques –psicològiques–, d'integració social; i, sobretot, per elements intangibles i de reconeixement social a través dels quals es palpe la nostra solidaritat, com per exemple fer homenajes a les víctimes i prohibir d'homenatjar els assassins, ja que això és un insult a les víctimes".

En un escenari de pau definitiva, Arias demana que "es preserve la memòria, com passa amb l'Holocaust, que la memòria del patiment es respecte, que quede clar que es tractava d'un projecte totalitari, mancat d'ètica". Alhora, segons Arias, "no s'ha de manipular el dolor i les històries personals de les víctimes en favor de projectes polítics, sobretot perquè no totes les víctimes opinen igual". I com parran les víctimes la probable eixida de presos? "L'alliberament ha d'iniciar-se si hi ha garanties raonables que ETA abandona definitivament la violència, i aquests no han de fer-ne ostentació. Per al 97% dels ciutadans no són herois, sinó delinqüents."

la Comunitat Autònoma Basca: "Que els bascos decidesquen allò que vulguen ser", és a dir, la frase màgica que, embolcallada amb tota mena de semàntica, però textualment, va pronunciar Zapatero al Congrés dels Diputats el 29 de juny passat. Una frase que avui, quan el procés sembla aturat, cobra valor.

Aquest setmanari, al seu número 1.153, ja va tractar detingudament el cas navarrès. Cinc mesos més tard, la situació és força estable. Les eleccions autonòmiques del 27 de maig poden posar punt final a quinze anys de governs conservadors, cosa que obriria escenaris completament nous. Una hipotètica coalició de socialistes i Nafarroa Bai, amb el suport d'Izquierda Unida i potser també, ni que siga de manera passiva, de Batasuna, canviaria tot el panorama. La mesa navarresa estaria més a prop.

Ara com ara, la territorialitat –juntament amb el dret d'autodeterminació, un puntal polític bàsic pel que fa a les reivindicacions de l'esquerra abertzale– ha passat a un segon terme, justament perquè el procés no rutlla.

A parer de Francisco Letamendia, "cada territori, individualment, haurà de decidir per majoria el seu futur, però la resolució ha d'afectar, sense dubte, tots els territoris en conflicte". Pel que fa a Navarra, aquest professor indica que "cal trobar solucions imaginatives, potser processos paral·lels, potser fer una declaració conjunta de tots els actors polítics, a fi que quede clar que tot forma part del mateix problema".

Sabino Ayestarán subratlla que "del procés, n'extraurem alguna cosa, però serà dins d'Espanya. El País Basc, Navarra i Iparralde seguirem separats, no podem fer realitat el nostre somni, des de fa més de cent anys: juntar-nos. Si ho mirem fredament, dins de la Unió Europea serà difícil. Haurem de conformar-nos amb un País Basc molt ben situat, amb una autonomia cultural que permetta desenvolupar, per exemple, una política de suport decidit a l'idioma propi".

José Manuel Mata:
"Es curaran les ferides, però quedaran marques"

A dalt, el degà de Ciències Socials i Comunicació, José Manuel Mata. Al costat, Paül Rios, de Lokarri.

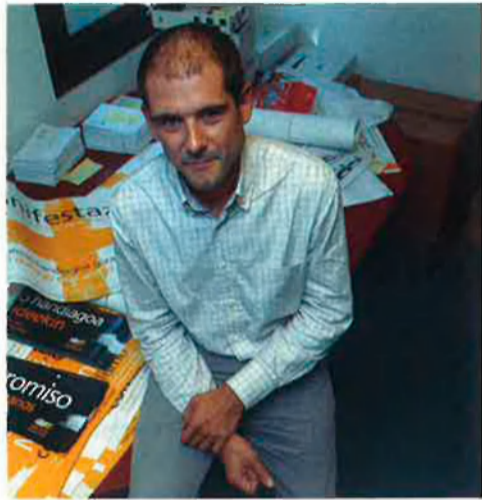
"A més territori, menys sobirania –dedueix Xabier Aierdi–, i això és tan real com trist, és una fórmula invariable". "Si creix el nivell de sobirania i s'agafa el concepte de territorialitat, un dia Alaba i Navarra ens abandonaran", pronostica.

El PP, un frontó. Com si es tractara del recinte on es practica la pilota basca, l'actitud del Partit Popular és criticada per la majoria de persones consultades. Sobretot, diuen, perquè segurament s'haurà de pujar al carro en algun moment del trajecte.

"Hauran d'acabar gestionant la situació actual", diu Imanol Zubero. "Volen, juntament amb una part de l'aparell de l'estat, que ETA es rendesca, i això no és en absolut factible", assenyala Letamendia. "El PSE és d'ací, però el PP, no", opina Ayestarán. "Rajoy prendria una altra posició, crítica però no tant, si tinguera clar que aquesta vegada, va de debò", pronostica José Manuel Mata, que afegeix: "No hi ha un sol PP; n'hi ha un que ix a la llum pública i un que no. Tenen motius per queixar-se, si és cert que el Govern no els està informant sobre la marxa del procés."

Un futur emboirat, també. Si el procés avança, fins i tot si es resol el conflicte polític, encara quedaran moltes incògnites per resoldre, les quals només serà capaç de contestar-les el pas del temps.

"S'ha menystingut la votació del Parlament Europeu que dona suport al procés, i era l'única peça que quedava per encaixar", apunta un optimista Le-

Patxi López (Portugalete, 1959), fill de l'històric dirigent socialista basc Eduardo López Albizu, és secretari general del PSE-PSOE des del 2002, quan va succeir Nicolás Redondo Terreros. Augura que la llei de partits no morirà mai, però malgrat això és optimista respecte al procés.

“El model del Quebec pot dir-nos per on hem d'anar”

tamendia, que fins i tot parla de terminis per abandonar les armes: “Són processos llargs, calen moltes declaracions en ferm, no serà qüestió d'uns pocs anys, fins i tot el lliurament de les armes caldrà fer-lo amb òrgans de mediació internacional”.

Com seria l'endemà de la pacificació definitiva? Ací també hi ha posicionaments ben diversos. Des de Letamendia –“la gent se sorprendrà de la rapidesa amb què es reconciliarà aquesta societat”–, passant per Mata –“es curaran les ferides, però quedaran les marques, continuarà la manca de respecte, no veure l'altre com un ciutadà... dubte molt que nosaltres veiem aquesta societat realment integrada”–, fins arribar a Sáez de la Fuente –“caldrà que transcórreguen un mínim de dues generacions, hi ha una fractura social important, en alguns casos fins i tot a àmbit familiar”.

Per resoldre la incògnita de com seria una societat basca pacificada i amb un marc polític pactat entre totes les forces polítiques encara cal, però, que tot això passe. El camí té tants entrebancs que esquivar-los només és possible si hi ha una voluntat decididíssima de fer-ho. El PSOE, Batasuna i ETA, de la mà, són els que han de fer-ho possible.

De la mà... O bé pujats a una d'aquelles bicicletes llargues, en què tots pedalen alhora, que transiten a un ritme lent, no precisament a ritme de velòdrom, però els conductors de la qual no acostumen a perdre l'equilibri.

*Victor Maceda
Bilbao
Sant Sebastià*

ETA demana avanços en el procés abans que acabe la tardor.

—ETA no és un interlocutor polític. Hi ha unanimitat entre les forces polítiques basques —llevat del PP, perquè està immers en una altra estratègia— que ETA no tutelarà, ni dirigirà ni incidirà en el diàleg polític. És un principi bàsic des de l'inici, quan diguérem que la pau no té preu polític. Qui entrebanca el camí cap a la pau són els que roben pistoles, els que provoquen la *kale borroka*, els que fan seguiment de regidors, els que amenacen..., són fets incompatibles amb el procés de pau. Aquest món ha de deixar de fer envits als demòcrates i acatar els principis democràtics.

—Els estatuts de la nova Batasuna són en mans dels advocats de l'estat?

—No ho sé, però és evident que perquè l'esquerra abertzale participe en la vida política, en les institucions o en unes eleccions, ha de tenir una formació de caire legal que la represente. A aquest món no se li exigeix res que no se li exigisca a la resta de partits polítics, és a dir, que rebutgen la violència com un mecanisme per obtenir objectius polítics i que funcionen amb principis democràtics. Punt. Ni aquesta llei [de partits] ni aquest país no persegueixen ideologies, només es persegueixen comportaments per impedir que a Euskadi i a Espanya hi haja una formació política que siga una mera tapadora